

Valero SANMARTÍ

Jo només il·lumino la catalana terra

Barcelona: Males Herbes («D'amoníacs», 1), 2013, 206 p.

De Valero Sanmartí només se'n coneixien, fins fa poc, els escrits biliosos del seu blog, *Jo només follo a pèl*, i les sentències esmolades del seu compte de Twitter. Amb *Jo només il·lumino la catalana terra*, el seu primer llibre, Sanmartí –pseudònim des del qual escriu l'autor de tot plegat– ha entrat amb força en el món literari de difusió convencional. L'obra ha esdevingut el títol més venut –se n'han fet dues edicions– de l'editorial Males Herbes, un segell que pretén de posar en circulació títols «de culte» i *underground* no traduïts prèviament al català, a banda de nous talents autòctons a mig consagrar. *Jo només...*, que aplega onze articles, té, també, una dimensió gairebé inaugural: és el primer llibre de la col·lecció «D'amoníacs», consagrada a la sàtira. L'èxit del recull pot semblar una paradoxa, sobretot si tenim en compte que el personatge de Valero Sanmartí detesta, en principi, aquest tipus de fenòmens basats en productes autoanomenats *alternatius*. Ara bé, en tant que assaig polèmic i humorístic –gènere en què funciona prou bé– contra la cultura flonja, pusil·lànim i condescendent de l'*establishment* català, és natural que hagi tingut una bona acollida, sobretot entre internautes i antics lectors del blog, els quals l'han recomanat amb fervor i militància. Sens dubte, el llibre, una mena de manifest subversiu, és una novetat editorial ben peculiar.

És ben plausible que Valero Sanmartí accedís a referir-se a ell mateix com a *enfant terrible* de la literatura catalana. Una autodefinició en aquests termes és versemblant perquè participa de tots els tòpics pels quals sent una devoció especial: l'ús d'una etiqueta absolutament degradada i buida de significat a causa d'acudir-hi acríticament una vegada i una altra; l'evocació d'una retòrica fàcil i grandiloqüent que connota un cert halo èpic i intel·lectualoide i, finalment, un esperit càustic amb la voluntat última d'*épater le bourgeois* –una altra expressió vana i hipertrofiada que apareix, de fet, a la pàgina 59. Tot seguit, un estirabot demagog i insultant per concloure, preferentment en majúscules; i el paràgraf seria representatiu del Sanmartí arquetípic. En un moment determinat del llibre, l'autor parla –i ho fa per ell mateix, cosa preferible a les atribucions apòcrifes– del seu discurs en termes de «muntanya russa del terror conceptual», etiqueta que fa justícia a les operacions més típiques de l'assaig. El personatge que s'hi projecta és corrosiu, arrogant i intransigent. És fins i tot més insofrible que Ignatius Reilly, el misantrop immadur d'*Una conxorxa d'enzes*.

Alguns escrits de *Jo només il·lumino...* ja s'havien publicat abans a Internet, tot i que amb una forma lleugerament diferent. Un canvi substancial entre un format i altre és el fet que, pel camí de passar-los al paper, han perdut les imatges, els enllaços i els vídeos que els solien acompanyar a la xarxa, hipervincles tan irreverents com el contingut mateix. En una cosa, però, tots dos formats coincideixen: són, diguem-ne, *adialèctics*, en Valero Sanmartí. El blog tenia deshabilitada la possibilitat que els lectors hi afegissin comentaris, tot contravenint, gairebé, una convenció del gènere del blog personal: el diàleg immediat amb coneguts i desconeguts. Com els llibres de sempre, vaja. El blog *Jo només follo a pèl*, obert el 2008, aplega articles ja cèlebres en què destraleja a tort i a dret. Hi demostra unes certes fixacions: el folk de «l'èpica de les petites coses» dels Manel, el sectarisme de certs nacionalismes, el neoruralisme, la filosofia *hipster...* *Jo només il·lumino la catalana terra* manté les mateixes idees de base i en repeteix la fórmula: un disfemisme explícit que vol ofendre i atacar les idees benpensants. En total, com dèiem, són onze articles, precedits d'un pròleg de Jair Domínguez i del mateix Valero i que es clouen amb un epíleg de l'escriptor. Roger Pelàez és l'autor de les dotze il·lustracions humorístiques *-xistes*, en diu ell.

En general, els articles del llibre tenen el guany respecte de les entrades del blog de ser més compactes, més cohesionats, i d'haver aconseguit una llengua més acurada –a còpia de passades de llima del corrector, possiblement, o per causa del condicionament que suposa el format paper. L'estil, normalment, funciona. Sap combinar amb eficàcia els registres més estripats i l'erudició més tronada. Ara bé, hi ha un excés, no ja de mots gruixuts –ineludibles en algú com Valero–, sinó dels mateixos mots gruixuts. El repertori lèxic tan precís que demostra en molts punts del llibre es veu enfosquit per una reiteració abusiva d'insults del tipus «s...», «fill de ...» o «p...». Allà on és mordaç, és en la diatriba original, no en els renecs més gastats. Algunes *relliscades* en la forma i en la normativa, no estilístiques sinó reproduïdes per omisió, juntament amb una actitud erràtica envers la varietat ebrenc –Sanmartí fluctua i vacil·la, no és coherent, en aquest aspecte–, són els punts més fluixos d'un assaig que, fora d'això, fa un ús molt interessant dels recursos lingüístics, entre els quals destaca un ús particular de la tipografia, una tècnica argumentativa fal·laç i paròdica i la tendència acumulativa i digressiva.

El to del llibre és apocalíptic i incendiari. Sanmartí s'apropia de l'estil de la crítica marxista, de l'antropologia i de la sociologia. En aquest sentit, la visió del *running* i del fúting sota l'esperit del capitalisme –i és només un exemple dels molts possibles– pot recordar les anàlisis del Walter Benjamin més fi. Són memorables algunes afirmacions del tipus «els publicistes són gent boníssima. Són els poetes del segle XXI. Els bards del capitalisme emotiu». La manera de fer delata cert bagatge cultural i una familiaritat amb les ciències socials i humanes. Hi ha associacions de termes i d'idees tan salvatges com hilarants, aplicacions de conceptes *ad hoc* molt enginyoses, facècies intel·lectualoides i tot d'acudits viscerals. El que recorre tot el recull, de dalt a baix és, però, un ús gens amagat de la demagògia, que defineix com «el sexe brut de la dialèctica». L'exageració i el tòpic responen a una premeditada

actitud humorística i càustica. Al costat d'articles breus i directes, n'hi ha de més extensos i elaborats. Els més llargs són «Jo només et proposaré una oferta que no podràs rebutjar» i «Yo solo piloto mazo, nano». A propòsit d'aquest darrer, Valero Sanmartí diu via Twitter: «La part dels *quillos* és com la cançó psicodèlica d'un disc: faraònica, virtuosa, onanista i només la gaudeix el músic». Són les pàgines, certament, en què hi ha més virtuosisme conceptual. En essència, *Jo només il·lumino la catalana terra* és un llibre ben escrit.

El llibre demana, en primera instància, una lectura en clau de *boutade* –una altra expressió degradada– cínica i satírica. Si no els interpretem en aquests termes, els articles no són sinó un abscess d'un enginy rebuscat, egòlatra i de mal gust d'un ressentit. És cert, en aquest sentit, que les crítiques que s'hi vessen no són en cap moment constructives, sinó que gairebé mai no remunten l'insult més gratuït –amb l'excepció del capítol més moderat, «Jo només tinc un nom que el sap tothom». Ara bé, si som capaços d'aïllar-ne la provocació buscada i els excessos verbals, si sabem veure-hi una intel·ligència –que indubtablement hi és– i uns jocs dialèctic i retòric molt hàbils, en podem aprofitar unes quantes lliçons prou assumibles per tothom: el que se suposa que és un país embrionari –tal com Sanmartí assumeix que és– no pot guiar-se per uns principis tan fatús i reduccionistes com els que propugnen alguns sectors de l'independentisme de masses i de consum. Després de la indignació i del xoc que pot causar en alguns moments, ve la reflexió i l'autocrítica –o així hauria de ser, idealment. La correcció política i el bonisme no porten enlloc. Tampoc l'esput gratuït pres al peu de la lletra. Ara bé, en el pamflet prepotent que ha escrit Valero Sanmartí hi ha, rere la faramalla corrosiva, algunes veritats difícils de pair. I si no es paeixen, no passa res; també Valero, citant Warhol, té un consol per als molestos: «Si no t'ofèn, és que no ets ningú».

Enric Blanco Piñol
Universitat de Barcelona